

## LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 23/2001 vp

### Hallituksen esitys markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 4 päivänä syyskuuta 2001 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 105/2001 vp).

##### *Lausunto*

Eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunta ja lakivaliokunnan pyynnöstä perustuslakivaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 35/2001 vp ja TaVL 25/2001 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Kristian Tammivuori, kauppa- ja teollisuusministeriö
- oikeusneuvos Pauliine Koskelo, korkein oikeus
- presidentti Pekka Hallberg, korkein hallinto-oikeus
- ylituomari Kaisa Meriluoto, markkinatuomioistuim
- apulaisjohtaja Päivi Seppälä, Kuluttajavirasto
- lakimies Pirjo Kyyrönen, Rahoitustarkastus
- lakimies Merja Vuori, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
- tarkastaja Päivi Turunen, Vakuutusvalvontavirasto

- pääsihteeri Petri Kuoppamäki ja puheenjohtaja Mikko Tulokas, kilpailuneuvosto
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari
- lakimies Anssi Pihkala, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Olavi Sulkunen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- osastopäällikkö Antti Maijala, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- asianajaja Hannu Pokela, Suomen Asianajajaliitto
- lakimies Tero Leino, Suomen Kuluttajaliitto
- asianajaja Peter Backström ja asianajaja Inga Pöntynen, Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys
- johtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät
- professori Olli Mäenpää.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Kaupan Keskusliitto ja Kuluttajat - Konsumenterna ry.

##### *Viitetiedot*

Esityksen 2. lakiehdotuksen 2 §:n 8 kohta, 3 §:n 1 momentin 7 kohta ja 11 § on kirjoitettu käyttäen hallituksen esitykseen HE 176/2001 vp osuuskuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi sisältyvien lakiehdotusten käsitteistöä. Koska viimeksi mainitun esityksen käsittely on kesken, on 2. lakiehdotuksen säännösten sanamuoto tarkistettava vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Säännökset on myöhemmin sovitettava yhteen hallituksen esityksen HE 176/2001 vp lakiehdotusten kanssa.

## HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi markkinaoikeuslaki. Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat siirrettiisiin käsiteltäväksi uudessa erityistuomioistuinmessä, markkinaoikeudessa. Markkinaoikeuden toimintaa johtaisi ylituomari, minkä lisäksi tuomioistuimessa olisi neljä markkinaoikeustuomaria. Asioiden valmisteluun osallistuisi lisäksi neljä markkinaoikeussihteeriä.

Markkinaoikeus olisi päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu kolme lainoppinutta jäsentä. Kilpailuasian käsittelyyn osallistuisi lisäksi vähintään yksi ja enintään kolme sivutoimista asiantuntijajäsentä. Julkisia hankintoja ja muita markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvia asioita ratkaistaessa kokoonpanoon kuuluisi asian laadun sitä edellyttäessä sama määrä asiantuntijajäseniä. Hankinta-asioita ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan aikaisemmin kuuluneita markkinaoikeudellisia asioita voitaisiin käsitellä myös suppeammassa kahden tuomarin ja enintään kahden asiantuntijajäsenen kokoonpanossa, jos ratkaistavassa asiassa oikeuskäytäntö on vakiintunutta. Markkinaoikeus olisi päätösvaltainen yhden ja enintään kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa, kun päätetään asian jättämisestä sillensä tai tutkimatta, väliaikaisista kielloista ja valmistelutoimista.

Markkinaoikeuden ylituomari ja markkinaoikeustuomarit nimitettäisiin virkoihinsa kuten muut tuomarit. Valtioneuvosto määräisi markkinaoikeuteen riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä neljän vuoden toimikaudeksi ker-

rallaan. Sivutoimisten asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin laintasoisesti.

Markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden käsittelyjärjestyksestä säädettäisiin uudessa laissa eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä sekä kilpailunrajoituksia, julkisia hankintoja, kuluttajansuojaa, mainontaa ja sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevassa lainsäädännössä. Kilpailu- ja hankinta-asioissa käsittelyjärjestyistä täydentävät hallintolainkäyttölain säännökset. Muissa asioissa käsittelyjärjestyistä täydentävät oikeudenkäymiskäärin säännökset riita-asioiden käsittelystä.

Muutosta markkinaoikeuden päätökseen kilpailu- ja hankinta-asioissa haettaisiin nykyiseen tapaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muissa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa asioissa muutosta haettaisiin valitusluvanvaraisesti korkeimmalta oikeudelta.

Kilpailu- ja hankinta-asioissa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus perustuisi nykyiseen tapaan hallintolainkäyttölakiin. Muissa asioissa osapuolet vastaisivat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisissa asioissa oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen sovellettaisiin oikeudenkäymiskaarta.

Esitys liittyy valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2002 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Yleisperustelut*

#### *Lähtökohdat*

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi uusi erityistuomioistuin, markkinaoikeus. Se tulee käsittelemään nykyisin markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia markkinaoikeudellisia

asioita ja kilpailuneuvostolle kuuluvia kilpailu- ja hankinta-asioita. Uusi ensi asteen erityistuomioistuin käsittelee siis sekä riitatyyppejä että hallintolainkäyttötyyppejä asioita. Uuden tuomioistuimen perustamisen myötä lakkautetaan markkinatuomioistuin ja kilpailuneuvosto.

Valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotusten

hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kilpailuneuvostoa ja markkinatuomioistuinta koskevan lainsäädännön uudistaminen on ollut pitkään vireillä. Lainsäädännön uudistamista on valmisteltu 1990-luvun alusta lähtien virkamies-selvittelyn ja -valmistelun lisäksi kolmessa työryhmässä ja yhdessä toimikunnassa. Valmistelussa ei ole missään vaiheessa saavutettu yksimielisyyttä siitä, millä tavoin lainsäädäntöä olisi uudistettava. Viimeisen, vuonna 2000 työnsä valmiiksi saaneen kilpailu- ja markkinatuomioistuintyöryhmän ehdotuksessa arvioidaan kuutta vaihtoehtoista tapaa järjestää kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen asioiden käsittely. Ehdotukseen sisältyy säädösehdotukset kahdesta vaihtoehdosta. Työryhmän ehdotuksesta järjestettiin lausuntokierros.

Hallituksen esitys on laadittu lausuntokierroksella eniten kannatusta saaneen vaihtoehdon mukaisesti. Esityksen pitkäaikainen, monopolivinen ja ristiriitaisia näkemyksiä yhteensovittava valmistelu on näkynyt myös asian valiokuntakäsittelyssä. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on vastustanut edelleen valittua perusratkaisua, uuden erityistuomioistuimen perustamista ja markkinaoikeudellisten sekä kilpailu- ja hankinta-asioiden tuomioistuin-käsittelyn keskittämistä. Muut vaihtoehdot, esim. kahden erityistuomioistuimen perustaminen, asioiden jakaminen käräjäoikeuksiin tai hallintotuomioistuihin, ovat valmistelun eri vaiheissa olleet harkittavina ja niitä on esitelty myös valiokunnalle.

Markkinaoikeuden perustaminen merkitsee, että markkinoiden ja kilpailun toimivuutta voidaan tarkastella ensimmäisen kerran yhdessä tuomioistuimessa. Järjestelyllä pyritään turvaamaan kilpailu- ja hankinta-asioiden sekä markkinaoikeudellisten asioiden asiantuntemus ja tehokas käsittely.

Ehdotettu muutoksenhakujärjestelmä jakautuu kahteen eri tuomioistuinlinjaan käsiteltävien asioiden erilaisen oikeudellisen laadun vuoksi. Markkinaoikeuden päätöksistä kilpailu- ja hankinta-asioissa haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Järjestely vastaa tältä osin muutoksenhakua markkinatuomioistuimen

päätöksiin. Markkinaoikeuden päätöksiin markkinaoikeudellisissa asioissa saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa ehdotetun muutoksenhakujärjestelmän todetaan muistuttavan aikaisemmin toimineita vesituomioistuuksia. Perusteluissa päädytään siihen, ettei ehdotettu sääntely ole perustuslain 98 §:n vastainen.

Valiokuntakäsittelyn aikana on kuitenkin esitetty, että ehdotus on perustuslain periaatteiden vastainen. Tämän johdosta lakivaliokunta on pyytänyt ehdotuksesta perustuslakivaliokunnan lausunnon. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta toteaa, että käsittelyn julkisuutta koskevia säännöksiä on muutettava, jotta esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Muilta osin perustuslakivaliokunta ilmoittaa yhtyvänsä esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin todettuihin loppupäätelmiin.

Lakivaliokunta toteaa, että muutoksenhaun jakautuminen kahteen tuomioistuinlinjaan on seurausta markkinaoikeuden käsiteltäväksi tulevien asioiden erilaisesta luonteesta. Järjestely on poikkeuksellinen eikä ainakaan asiaan perehtymättömille kovin selkeä tai yksinkertainen, mutta se vastaa asioiden oikeudellista luonnetta ja on tarkoituksenmukainen.

Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen käsittelemien asioiden keskittämistä uuteen erityistuomioistuimeen on pidetty eduskunnan kannanottojen vastaisena. Eduskunta on hyväksynyt talousvaliokunnan ehdotuksesta lausuman kilpailuneuvoston muuttamisesta varsinaiseksi tuomioistuimeksi tai sen tehtävien siirtämisestä varsinaiseen tuomioistuimeen (TaVM 2/1998 vp). Talousvaliokunta on antanut nyt käsiteltävänä olevasta esityksestä lausunnon lakivaliokunnalle. Talousvaliokunta ilmoittaa ensin omasta näkökulmastaan puoltavansa hallituksen esityksen hyväksymistä. Esitetyn kritiikin johdosta talousvaliokunta kuitenkin kehottaa lakivaliokuntaa selvittämään lakiehdotusten sisällön ja tarpeellisuuden.

Lakivaliokunta toteaa tämän johdosta, että kilpailuneuvoston nykyinen luonne, tuomioistuintyyppinen lainkäyttöelin, edellyttää lainsää-

dännön uudistamista. Uuden erityistuomioistuimen perustamista kilpailuneuvoston tilalle ei voida pitää asioiden määrän tai laadun vuoksi perusteltuna. Kilpailuneuvoston käsittelemien asioiden hajauttamista ja keskittämistä hallintotuomioistuimiin on selvitetty. Asioiden hajauttaminen olisi asioiden asiantuntevan ja nopean käsittelyn kannalta epäedullista. Keskittämisen on todettu olevan käytännössä mahdollista ainoastaan Helsingin hallinto-oikeuteen. Vaihtoehto on suljettu pois, koska uusien asiaryhmien keskittämistä Helsingin hallinto-oikeuteen ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena sille kuuluvien nykyisten asiaryhmien lisäksi.

Lopuksi on esitetty, että vireillä olevan EY:n kilpailulainsäädännön uudistamisen johdosta organisaatiouudistusta olisi lykättävä. Esityksen perusteluissa on arvioitu EY:n kilpailulainsäädännön uudistustyön vaikutuksia ja päädytty siihen, että asiantuntevan erityistuomioistuimen perustamisella luodaan valmiuksia EY:n kilpailusäännösten laajemmalle kansalliselle soveltamiselle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan EY:n lainsäädäntöhankkeiden aikataulusta tai lopullisesta sisällöstä ei ole tässä vaiheessa mahdollista esittää tarkkaa arviota. Niiden johdosta kansallisen lainsäädännön uudistamista ei tule keskeyttää.

#### *Markkinaoikeuden asiantuntijajäsenet*

Markkinaoikeudessa on lainoppineiden jäsenten lisäksi asiantuntijajäseniä, joiden kelpoisuudesta ja määräämisestä säädetään laissa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, ettei asiantuntijajäsenten osallistuminen tuomareiden ohella asian käsittelyyn tuomioistuimessa ole ongelmallista valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta. Puolueettomuuteen kohdistuvista epäilyistä ei tässä tapauksessa ole kysymys, kun otetaan huomioon, että asiantuntijajäsenet eivät ainakaan lähtökohtaisesti ole intressidustussidonnaisia ja että heitä joka tapauksessa voi kuulua markkinaoikeuden päätösvaltaiseen kokoonpanoon 1. lakiehdotuksen 9 §:n perusteella enintään saman verran kuin lainoppineita jäseniä.

Asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksista ehdotetaan säädettäväksi markkinaoikeuslain 5 §:n 2 momentissa. Asiantuntijoilta ei edellytetä perehtyneisyyttä kansanterveydellisiin kysymyksiin, vaikka markkinaoikeuden käsiteltäviin asioihin kuuluu alkoholin ja tupakkatuotteiden mainonta. Nykyisin näiden asioiden käsittely kuuluu markkinatuomioistuimelle. Alkoholilain tai tupakkalain mukaisia asioita tuomioistuimessa on ollut harvalukuisesti. Kansanterveydellisten asioiden asiantuntijajäsentä ei tämän vuoksi ole tarkoituksenmukaista määrätä. Koska alkoholin ja tupakkatuotteiden markkinoinnilla on kansanterveydellisiä vaikutuksia, markkinaoikeuden on varmistuttava riittävästä eri näkökohtien huomioonottamisesta. Ehdotettu laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä velvoittaa markkinaoikeuden asioiden omaaloitteiseen selvittämiseen.

#### *Oikeudenkäyntikulut hallintolainkäytössä*

Esityksen 4. lakiehdotuksen 9 a §:n 4 momentin mukaan julkisista hankinnoista annetun lain mukaisten asioiden käsittelyssä sovelletaan markkinaoikeudessa hallintolainkäyttölakia. Säännös vastaa nykyistä käytäntöä. Hallintolainkäyttölain 74 §:ssä säädetään oikeudenkäyntikuluista. Säännöstä on arvosteltu hankinta-asioiden osalta sen vuoksi, että pykälän 3 momentin mukaan yksityistä asianosaista ei saa velvoittaa korvaamaan julkisen asianosaisen oikeudenkäyntikulua, ellei yksityinen asianosainen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta. Tämän johdosta yritysten on katsottu voivan hakea muutosta hankinta-asiassa ilman kulumista.

Hallintolainkäyttölain 74 §:n 3 momenttia koskevan hallituksen esityksen perusteluiden mukaan hallintolainkäytössä ei voida asettaa yksityiselle ja julkiselle osapuolelle samanlaisia velvollisuuksia, koska julkinen osapuoli on tosiasiallisesti yksityistä asianosaista vahvemmassa asemassa. Oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat säännökset eivät saa estää asianosaista hakemasta muutosta tulkinnanvaraisessa asiassa (HE 217/1995 vp, s. 88/I). Julkisissa hankinnoissa on kysymys julkisten varojen kontrollista. Hankinta-asioihin ei julkisen vallan kontrollin

näkökulmasta liitty sellaisia erityisiä piirteitä, joiden johdosta asioiden tuomioistuinkäsittelyyn tulisi soveltaa siviilioikeudellisia säännöksiä. Ei ole myöskään esitetty vahvoja perusteita sille, että näissä asioissa tulisi poiketa oikeudenkäyntikuluja koskevista pääsäännöistä.

### *Yksityiskohtaiset perustelut*

#### **1. Markkinaoikeuslaki**

##### *3 luku. Asioiden käsittely*

*15 §. Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuus.* Pykäläehdotuksen mukaan suullinen käsittely kilpailu- ja hankinta-asioissa on markkinaoikeudessa toimitettava suljetuin ovin, jollei tuomioistuin päättää toisin. Perustuslakivaliokunta on arvioinut pykäläehdotusta, joka on valtiosääntöoikeudellisesti merkittävä siltä osin kuin se koskee poikkeamista käsittelyn julkisuudesta. Perustuslain 21 §:n 2 momentin nojalla muun muassa käsittelyn julkisuus ja muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan lailla. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan tämä säännös ei estä "säättämistä lailla vähäisiä poikkeuksia esimerkiksi oikeudenkäynnin julkisuudesta, kunhan kyseiset poikkeukset eivät muuta julkisuuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäisessä tapauksessa vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin".

Perustuslakivaliokunta katsoo, ettei säännöksen muotoilu ole onnistunut perustuslain 21 §:n 2 momentin kannalta, koska suullisen käsittelyn julkisuus riippuisi kokonaan markkinaoikeuden harkinnasta. Sanamuodon mukaan arvioituna käsillä ei olisi vähäiseksi jäävä poikkeus perustuslain mukaan pääsääntönä olevasta käsittelyn julkisuudesta, minkä vuoksi ehdotuksen mukaisesta sääntelyä ei voida toteuttaa tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Perustuslakivaliokunta toteaa perustuslaista johtuvan, että suullisen käsittelyn toimittamisen suljetuin ovin tulee liittyä johonkin laissa säädettyyn syyhyn. Sellaisen muodostaa laissa säädetty salassapitovelvollisuus. Tällaiseen perussääntelyyn on sinänsä mahdollista kytkeä mark-

kinaoikeuden valta määrätä yksittäistapauksessa käsittelystä suljetuin ovin, jos tämä sidotaan laissa määräedellytyksiin.

Perustuslakivaliokunta katsoo, ettei pykälä vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen, jos se muotoillaan esimerkiksi hallinto-oikeuslain 22 §:n kaltaiseen tapaan. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyy säännösehdotus. Lakivaliokunta ehdottaa, että pykälää muutetaan siten kuin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt.

Perustuslakivaliokunnan muotoilemasta pykälästä on poistettu viittaus sääntelyyn asiakirjojen julkisuudesta, koska tämä asia määräytyy joka tapauksessa yleisten säännösten perusteella. Poistettu viittaus olisi lisäksi harhaanjohtava, koska se tarkoittaisi virheellisesti, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki koskee käsittelyn julkisuutta. Kun viittaus poistetaan, on pykälän otsikkoa vastaavasti tarkistettava.

##### *5 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset*

*18 §. Voimaantulo.* Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että nykyisin voimassa olevan markkinatuomioistuimesta annetun lain kumoamisesta ehdotetaan säädettäväksi 2. lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentissa. Vahvat lakisysteemaattiset syyt puoltavat tämän kumoamistoimen suorittamista 1. lakiehdotuksessa, joka juuri merkitsee uuden erityistuomioistuimen perustamista. Lakivaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan käsitykseen ja ehdottaa, että 2. lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentti siirretään 1. lakiehdotuksen 18 §:n uudeksi 2 momentiksi, jolloin ehdotetut 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi.

#### **2. Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä**

##### *1 luku. Yleiset säännökset*

*2 §. Markkinaoikeudelliset asiat.* Pykälän 8 kohdassa viitataan osuuskuntalakiin. Lain säädösnumero on jätetty avoimeksi, koska säännöksellä on tarkoitettu viitata eduskunnan käsiteltä-

vänä olevaan hallituksen esityksen HE 176/2001 vp perusteella säädettävään uuteen osuuskuntalakiin. Koska lakia ei ole säädetty, on kohdassa viitattava voimassa olevaan 28 päivänä toukokuuta 1954 annettuun osuuskuntalakiin 247/1954.

## 2 luku. Asioiden käsittely

3 §. *Asian vireillepano.* Pykälän 1 momentin 7 kohta on kirjoitettu käyttäen edellä mainitun hallituksen esityksen HE 176/2001 vp 1. lakiehdotuksen käsitteistöä. Koska lakia ei ole säädetty, on kohdan sanamuotoa muutettava vastaamaan nykyisen osuuskuntalain käsitteistöä.

6 §. *Vireillepano vakuutusalaan koskevassa asiassa.* Nykyisin markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi voivat tulla vakuutusyhtiölain ja vakuutuksen välittäjästä annetun lain perusteella Vakuutusvalvontaviraston päätökset kieltää vakuutusyhtiötä tai vakuutuksenvälittäjää jatkamasta lainvastaisten sopimusehtojen käyttöä tai lain vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia tai sopimusehtojen käyttöä. Markkinatuomioistuin päättää Vakuutusvalvontaviraston asettaman uhkasakon tuomitsemisesta. Nämä markkinatuomioistuimelle nykyisin kuuluvat tehtävät siirretään perustettavalla markkinaoikeudelle, jonka johdosta esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vakuutusyhtiölakia ja vakuutuksenvälittäjästä annettua lakia (16. ja 17. lakiehdotus).

Pykälä koskee näiden markkinoinnin ja sopimusehtojen valvontaan liittyvien asioiden vireillepanoa markkinaoikeudessa. Valiokunta huomauttaa, että pykälän perustelut ovat harhaanjohtavat. Niissä käsitellään Vakuutusvalvonnan oikeutta kieltää vakuutusyrityksen liitännäistoiminta. Vakuutusvalvontavirasto voi kieltää liitännäistoiminnan ja päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Uuden tuomioistuimen perustaminen ei muuta tältä osin nykyistä järjestelmää.

11 §. *Hakemuksen tiedoksianto säästökassaa koskevassa asiassa.* Pykälä on kirjoitettu käyttäen edellä mainittun hallituksen esityksen 1. la-

kiehdotuksen käsitteistöä. Koska lakia ei ole säädetty, on kohdan sanamuotoa muutettava vastaamaan nykyisen osuuskuntalain käsitteistöä.

## 4 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

23 §. *Voimaantulo.* Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti lakivaliokunta on edellä ehdottanut, että nykyisin voimassa olevan markkinatuomioistuimesta annetun lain kumoamisesta säädetään 1. lakiehdotuksen 18 §:ssä. Vastavasti kumoamissäännös on poistettava 2 momentista.

## 4. Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

9 a §. *Asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi ja 9 b §. Asian saattaminen markkinaoikeuteen (Uusi).* Sen jälkeen kun esitys on annettu eduskunnalle, on julkisista hankinnoista annetun lain 9 a ja 9 b §:ää muutettu lailla 1009/2001. Tämän johdosta ehdotettua 9 a §:ää on muutettava ja lakiehdotukseen on lisättävä uusi 9 b §. Pykälän sanamuoto vastaa lain 1009/2001 sisältöä muilta osin paitsi kilpailuneuvoston sijasta mainitaan markkinaoikeus. Uuden pykälän johdosta lain johtolausetta on tarkistettava.

## 16. Laki vakuutusyhtiölain 14 a luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta

### 14 a luku. Kilpailu ja markkinointi

3 § (*Uusi*). Pykälään on tehtävä kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden tuomioistuimen, markkinaoikeuden, perustamisesta johtuvat muutokset. Valiokunta ehdottaa, että pykälän sanamuotoa ajantasaistetaan samalla siten, että sosiaali- ja terveysministeriön sijasta mainitaan Vakuutusvalvontavirasto. Lailla 362/2001 osa sosiaali- ja terveysministeriön tehtävistä on siirretty Vakuutusvalvontavirastolle. Uuden pykälän johdosta lain nimikettä ja johtolausetta on tarkistettava.

**19. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

*1 §. Soveltamisala.* Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan huomauttanut, että pykälän sisältö on vielä arvioitava, koska se on säätämisyjärjestyksen vuoksi ehdottanut 1. lakiehdotuksen 15 §:n muuttamista. Lakivaliokunta ehdottaa, että pykälään tehdään mainitun 1. lakiehdotuksen 15 §:n muuttamisesta johtuvat tarkistukset.

**20. Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittäviä maksuista annetun lain muuttamisesta**

*3 §. Oikeudenkäyntimaksu.* Pykäläehdotus on kirjoitettu olettaen, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 103/2001 vp sisältyvän 12. lakiehdotuksen 3 §:n. Koska eduskunta muutti tältä osin hallituksen esitystä, valiokunta ehdottaa, että pykälässä mainitut euromäärät on muutettava vastaamaan lain 974/2001 sisältöä. Mainitun lain johdosta on myös johtolauseetta tarkistettava.

**21. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)**

*2 luvun 8, 8 a, 9 ja 10 a § sekä 3 luvun 3 ja 4 §.* Hallituksen esityksestä puuttuu lakiehdotus kuluttajansuojalain muuttamisesta. Kuluttajansuojalain 2 luvun 8, 8 a, 9 ja 10 a §:ssä sekä 3 luvun 3 ja 4 §:ssä mainitaan markkinatuomioistuimen. Pykäläin on tehtävä markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden tuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset. Valiokunta ehdottaa myös, että 3 luvun 3 §:n 2 momentin viittaussäännös kumottuun kuluttaja-asiamiehestä annettuun lakiin korvataan viittauksella Kuluttajavirastosta annettuun lakiin (1056/1998).

**Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset 3., 5.—15., 17. ja 18. hyväksytään muuttamattomina,*

*että lakiehdotukset 1., 2., 4., 16., 19. ja 20. hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja*

*että hyväksytään uusi 21. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus),*

**Valiokunnan muutosehdotukset**

**1.**

**Markkinaoikeuslaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

**Toimivalta**

1 §  
(Kuten HE)

2 luku

**Henkilöstö**

2—7 §  
(Kuten HE)

3 luku

**Asioiden käsittely**

8—14 §  
(Kuten HE)

15 §

*Käsittelyn (poist.) julkisuus*

*Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia (945/1984). Suullinen käsittely (poist.) on toimitettava suljetuin ovin sellaisissa 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa (poist.), joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka markkinaoikeus määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä aiheutuisi asianosaiselle erityistä haittaa. (Poist.)*

4 luku

**Erinäiset säännökset**

16 ja 17 §  
(Kuten HE)

5 luku

**Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

18 §

*Voimaantulo*

(1 mom. kuten HE)

*Tällä lailla kumotaan markkinatuomioistumesta 20 päivänä tammikuuta 1978 annettu laki (41/1978) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. (Uusi 2 mom.)*

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

19 ja 20 §  
(Kuten HE)

**2.**

**Laki**

**eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

**Yleiset säännökset**

1 §  
(Kuten HE)

2 §

*Markkinaoikeudelliset asiat*

Markkinaoikeus käsittelee asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

- 1) kuluttajansuojalaissa (38/1978);
- 2) sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978);
- 3) elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetussa laissa (1062/1993);

- 4) Kuluttajavirastosta annetussa laissa (1056/1998);
- 5) arvopaperimarkkinalaissa (495/1989);
- 6) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993);
- 7) sijoitusrahastolaissa (48/1999);
- 8) osuuskuntalaissa (247/1954);
- 9) televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998);
- 10) saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999);
- 11) alkoholilaissa (1143/1994);
- 12) toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa (693/1976);
- 13) rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetussa laissa (1189/2000);
- 14) vakuutusyhtiölaissa (1062/1979);
- 15) ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995);
- 16) vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987);
- 17) vakuutuksenvälittäjistä annetussa laissa (251/1993);
- 18) muussa laissa.

## 2 luku

### Asioiden käsittely

#### 3 §

#### *Asian vireillepano*

Markkinaoikeudessa tulee vireille:

- 1) kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin tai televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain nojalla käsiteltävä asia kuluttaja-asiamiehen hakemuksella;
- 2) kuluttajansuojalain 2 luvun 8 a §:n nojalla käsiteltävä asia elinkeinonharjoittajan hakemuksella;
- 3) sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain nojalla käsiteltävä asia sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon lain 1—3 §:ssä tarkoitettu menettely kohdistuu tai jonka toimintaa se saattaa vahingoittaa taikka

jonka liikesalaisuuksia, teknisiä esikuvia tai teknisiä ohjeita toinen elinkeinonharjoittaja on vastoin lain 4 §:ää käyttänyt tai ilmaissut, taikka elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella;

4) elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain nojalla käsiteltävä asia elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella tai sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu;

5) arvopaperimarkkinalain ja sijoitusrahastolain mukainen asia Rahoitustarkastuksen hakemuksella;

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain nojalla käsiteltävä asia luottolaitoksen hakemuksella;

7) osuuskuntalain nojalla käsiteltävä asia osuuskuntalain 18 §:ssä tarkoitetun säästökassatarkastajan tai sellaisen jäsensijoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella, jonka jäsenistä vähintään puolet on jäsensijoittajia;

8) saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 2 momentin nojalla käsiteltävä asia sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon lain 4 §:ssä tarkoitettu menettely kohdistuu, tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella.

(2 mom. kuten HE)

4—10 §  
(Kuten HE)

11 §

*Hakemuksen tiedoksianto säästökassaa koskevassa asiassa*

Markkinaoikeuden on annettava 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu yhdistyksen hakemus tiedoksi säästökassatarkastajalle.

12—17 §  
(Kuten HE)

3 luku

**Erinäiset säännökset**

18—22 §  
(Kuten HE)

4 luku

**Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

23 §

*Voimaantulo*

(1 mom. kuten HE)  
(2 mom. poist.)  
(2 mom. kuten HE:n 3 mom.)

24 §  
(Kuten HE)

**4.**

**Laki**

**julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1505/1992) 9 §:n 1 momentti, 9 a §, 9 b §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 2 ja 3 momentti, 11 §:n 2 ja 3 momentti sekä 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 1 momentti (*poist.*) laissa 1247/1997 sekä 9 a ja 9 b § laissa (1009/2001), seuraavasti:

9 §  
(Kuten HE)

9 a §

***Asianosaiset ja markkinaoikeuden toimivalta***

(1 mom. kuten HE)  
(2 mom. poist.)  
(2 mom. kuten HE:n 3 mom.)

*Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta valittamalla kuntalain (365/1995) eikä hallintolainkäyttölain (586/1996) nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen. (Uusi 3 mom.)*

(4 mom. kuten HE)  
(5 mom. poist.)

9 b § (*Uusi*)

*Asian saattaminen markkinaoikeuteen*

Hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista *markkinaoikeudelle* ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille *markkinaoikeudessa*.

Hakemus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut kirjallisesti tiedon hänen sulkemisestaan tarjouskilpailusta ja sulkemisen perusteista tai tarjouskilpailun ratkaisusta ja sen perusteista sekä kirjallisen ohjeen asian saattamisesta *markkinaoikeuteen* (hakemusosoitus). Hakemusosoitukseen sovelletaan soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölain

3 luvussa valitusosoituksesta säädetään. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä.

10—12 §  
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös  
(Kuten HE)

## 16.

### Laki

#### vakuutusyhtiölain 14 a luvun (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 a luvun 3 §, 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat *14 a luvun 3 § laissa 483/1992 ja 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 2 momentti* laissa 362/2001, seuraavasti:

14 a luku

#### Kilpailu ja markkinointi

3 § (Uusi)

Jos *Vakuutusvalvontavirasto* katsoo kilpailunrajoituksella olevan kilpailunrajoituksista annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia asiassa, jossa on sovellettava sanottua lakia, *Vakuutusvalvontaviraston* on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi. Jollei *Vakuutusvalvontavirasto* ole onnistunut neuvotteluin poistamaan kilpailunrajoituk-

sen vahingollisia vaikutuksia eikä *Vakuutusvalvontaviraston* mahdollisesti antamaa kehotusta ole noudatettu, *Vakuutusvalvontaviraston* on tehtävä esitys kilpailunrajoituksen käsittelemisestä *markkinaoikeudessa*.

11 ja 12 §  
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös  
(Kuten HE)

## 19.

### Laki

#### oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (945/1984) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 109/2000, seuraavasti:

1 §

*Soveltamisala*

Tämä laki koskee oikeudenkäynnin julkisuutta valtakunnanoikeudessa, korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hovioikeudessa, hallinto-oikeudessa, kärjäoikeudessa, vakuutus-oikeudessa, työtuomioistuimes-

sa ja sota-oikeudessa. Tätä lakia sovelletaan myös *oikeudenkäynnin julkisuuteen* markkinaoikeudessa *siten kuin siitä säädetään markkinaoikeuslaissa (1)*.

Voimaantulosäännös  
(Kuten HE)

20.

**Laki**

**tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 4, 5 ja 15 a kohta ja 2 momentti sekä 10 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti osaksi laissa 110/2000 ja 974/2001 sekä 6 §:n 1 momentin 15 a kohta laissa 1651/1995, seuraavasti:

3 §

*Oikeudenkäyntimaksu*

Riita-, rikos-, alustus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan

asian sekä hallinto-oikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:

| <b>Tuomioistuim</b>                                                | <b>euroa</b> | 6 ja 10 §<br>(Kuten HE)          |
|--------------------------------------------------------------------|--------------|----------------------------------|
| korkein oikeus                                                     |              | Voimaantulosäännös<br>(Kuten HE) |
| - rikosasia                                                        | 85           |                                  |
| - muu asia                                                         | 170          |                                  |
| korkein hallinto-oikeus                                            | 170          |                                  |
| hovioikeus                                                         |              |                                  |
| - rikosasia                                                        | 65           |                                  |
| - muu asia                                                         | 135          |                                  |
| hallinto-oikeus                                                    | 65           |                                  |
| käräjäoikeus                                                       |              |                                  |
| - rikosasia ja ulosottolain mukainen<br>muutoksenhakuasia          | 60           |                                  |
| - riita-asia, jonka käsittely päättyy                              |              |                                  |
| - kirjallisessa valmistelussa                                      | 60           |                                  |
| - suullisessa valmistelussa                                        | 85           |                                  |
| - suullisen valmistelun yhteydessä<br>pidettävässä pääkäsittelyssä | 110          |                                  |
| - erillisessä pääkäsittelyssä                                      | 135          |                                  |
| markkinaoikeus                                                     | 170          |                                  |
| työtuomioistuim                                                    | 170          |                                  |

### **Valiokunnan uusi lakiehdotus**

**21.**

## ***Laki***

### ***kuluttajansuojalain muuttamisesta***

*Eduskunnan päätöksen mukaisesti:*

**muutetaan** 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 8 §:n 1 momentti, 8 a §:n 2 ja 3 momentti, 9 § ja 10 §:n 3 momentti sekä 3 luvun 3 § ja 4 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä on 2 luvun 8 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 37/1995 ja 10 §:n 3 momentti laissa 8/1989, seuraavasti:

2 luku

**Markkinoinnin sääntely**

8 §

Kiellon, jota 7 §:ssä tarkoitetaan, määrää *markkinaoikeus*. *Markkinaoikeus* voi myös antaa kiellon väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

8 a §

Elinkeinonharjoittaja voi saattaa 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi neljätoista päivän kuluessa lääninhallituksen päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

Lääninhallitus voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi *markkinaoikeus*.

9 §

Määrätessään 7 §:ssä tarkoitetun kiellon *markkinaoikeus* voi velvoittaa kiellon saaneen tai markkinoinnin tilanneen taikka suorittaneen elinkeinonharjoittajan määräajassa toimittamaan markkinointitoimen oikaisun, jos sitä markkinointitoimesta kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

10 §

*Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä siinä säädetään muutoin markkinaoikeuslaissa ( / ) sekä eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa ( / ).*

3 luku

**Sopimusehtojen sääntely**

3 §

Kiellon, jota 2 §:ssä tarkoitetaan, määrää *markkinaoikeus*. *Markkinaoikeus* voi myös antaa kiellon väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Kuluttaja-asiamies voi määrätä 2 §:ssä tarkoitetun kiellon tai antaa kiellon väliaikaisena siten kuin siitä säädetään *Kuluttajavirastosta annetussa laissa (1056/1998)*.

4 §

*Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä siinä säädetään muutoin markkinaoikeuslaissa sekä eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa.*

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.*

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                          |                                 |
|------|--------------------------|---------------------------------|
| pj.  | Henrik Lax /r            | Kari Myllyniemi /kesk           |
| vpj. | Matti Vähänäkki /sd      | Kirsi Ojansuu /vihr             |
| jäs. | Sulo Aittoniemi /alk     | Susanna Rahkonen /sd (osittain) |
|      | Leena-Kaisa Harkimo /kok | Tero Rönni /sd                  |
|      | Erkki Kanerva /sd        | Mauri Salo /kesk                |
|      | Toimi Kankaanniemi /kd   | Timo Seppälä /kok (osittain)    |
|      | Annika Lapintie /vas     | Marja Tiura /kok                |
|      | Paula Lehtomäki /kesk    | Lasse Virén /kok.               |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.

**LaVM 23/2001 vp — HE 105/2001 vp**